

**POLISI DAN KOD AMALAN
PENGAJARAN DAN PEMBELAJARAN
PROGRAM DIPLOMA DAN IJAZAH SARJANA MUDA¹
UNIVERSITI TEKNOLOGI MALAYSIA**

---

¹ Hakcipta Terpelihara © 2007 Universiti Teknologi Malaysia

KA-03

**KOD AMALAN KAEDAH
PENGAJARAN & PEMBELAJARAN**

KA-03 : KOD AMALAN KAEDAH PENGAJARAN DAN PEMBELAJARAN

1.0 PENGENALAN

- 1.1 Universiti komited dalam melahirkan graduan yang cekap, kreatif dan berketrampilan berlandaskan nilai-nilai moral dan etika yang tinggi. Salah satu komponen yang penting dalam proses P&P bagi melengkapkan graduan dengan kemahiran dan ciri-ciri peribadi yang tinggi ialah penggunaan kaedah P&P yang sesuai, efektif dan terancang.
- 1.2 Kaedah P&P yang sesuai, efektif dan terancang hendaklah berpandukan amalan pengajaran dan pendidikan terbaik termasuk penggunaan optimum teknologi serta perkembangan [falsafah pendidikan terkini](#).
- 1.3 Kod Amalan Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran ini disediakan untuk memberi garis panduan kepada staf akademik dalam merancang, menyediakan dan melaksanakan aktiviti P&P yang dapat membantu pelajar ke arah perkembangan kemahiran, moral dan rohani dalam melahirkan graduan yang mempunyai daya saing yang tinggi di peringkat nasional dan antarabangsa.

2.0 SKOP

Kod Amalan Jaminan Kualiti ini digunapakai bagi semua pengajian perdana sepenuh masa dan separuh masa program Sarjana Muda dan program Diploma.

3.0 DEFINISI

3.1 Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran

Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran (P&P) merujuk kepada pendekatan, amalan, dan aktiviti di dalam atau di luar kelas yang berkaitan dengan sesuatu kursus. Istilah ini merangkumi pendekatan P&P dalam kelas seperti pembelajaran berpusatkan guru, pembelajaran berpusatkan pelajar, pembelajaran aktif; metodologi P&P berasaskan syarahan, tutorial, amali dan lain-lain; dan juga aktiviti P&P melibatkan perbincangan, pembentangan dan lain-lain. Kaedah P&P juga termasuk aktiviti memberi bimbingan kepada pelajar di luar kelas dan lain-lain aktiviti berkaitan dengan pengendalian keperluan kurikulum kursus.

3.2 Staf Akademik

Staf Akademik merujuk kepada staf Universiti yang dilantik secara tetap, kontrak atau sambilan ke jawatan Profesor, Profesor Madya, Pensyarah Kanan,

Pensyarah, Tutor, Guru Bahasa, Pembantu Pengajar (*Teaching Assistant*) atau Pengajar (*Instructor*).

3.3 Fakulti

Fakulti bermakna mana-mana Fakulti, sekolah, pusat akademik dan institut di Universiti yang menawarkan program di peringkat diploma dan ijazah sarjana muda. Pihak yang menjalankan tanggungjawab berkaitan kaedah P&P di Fakulti dalam konteks kod amalan ini ialah Dekan, Timbalan Dekan, Ketua Jabatan/Program, Penyelaras Kursus, Ketua Panel dan Timbalan Pendaftar serta lain-lain pihak yang dilantik oleh fakulti.

3.4 Pelajar

Pelajar bermaksud mereka yang telah mendaftar mengikuti program pengajian diploma atau ijazah sarjana muda.

3.5 Rangka Kursus

Rangka Kursus merujuk kepada dokumen yang disediakan oleh staf akademik bagi setiap kursus yang diajar pada sesuatu semester sebagai perancangan pengendalian kursus. Rangka Kursus mesti mengandungi maklumat berkaitan kod dan nama kursus, maklumat staf akademik yang mengajar, sinopsis, objektif dan hasil pembelajaran, kemahiran generik yang diterapkan di kalangan pelajar, perancangan kuliah mingguan, kaedah P&P, rujukan dan wajaran penaksiran.

4.0 PERANAN DAN TANGGUNGJAWAB

4.1 Dekan Fakulti

Dekan bertanggungjawab memantau dan menyelaras aktiviti P&P berikut:

- a. Memastikan semua kursus yang ditawarkan mempunyai Rangka Kursus sebelum kuliah bermula.
- b. Memastikan keselarasan hasil pembelajaran pada peringkat kursus dengan objektif dan hasil pembelajaran pada peringkat program seperti yang dinyatakan dalam Spesifikasi Program.
- c. Memastikan kandungan kursus adalah sesuai dengan objektif dan hasil pembelajaran program, tahap pengajian dan keperluan badan profesional atau badan akreditasi.
- d. Mewujudkan persekitaran yang sesuai ke arah kecemerlangan dalam P&P termasuk penyediaan kemudahan fizikal (bilik kuliah, makmal, kemudahan

- ICT, perpustakaan) kemudahan sokongan pembelajaran, alat bantu mengajar dan lain-lain.
- e. Merancang dan memastikan staf akademik mengikuti program latihan staf berkaitan dengan P&P.
  - f. Menyelaras dan mengawal aktiviti P&P *extra-curricular* seperti lawatan sambil belajar, ceramah dari industri, ceramah kerjaya dan lain-lain.
  - g. Merancang dan mengawal pelaksanaan audit kualiti akademik, penyemakan semula kurikulum dan silabus, penilaian kursus dan program dan lain-lain.
  - h. Menggalak dan memastikan staf akademik menggunakan pelbagai kaedah P&P dalam pengendalian kursus mereka.

4.2 Staf Akademik

Staf akademik bertanggungjawab memberi khidmat P&P berkualiti tinggi yang boleh membantu perkembangan pelajar ke arah kecemerlangan akademik dan pembentukan keperibadian yang positif. Untuk mencapai matlamat ini, staf akademik perlu :

- a. Menyediakan Rangka Kursus bagi kursus yang dikendalikan berpandukan kepada silabus, objektif dan hasil pembelajaran kursus.
- b. Sentiasa menyemak dan mengemaskini bahan pengajaran serta Rangka Kursus bagi kursus yang dikendalikan.
- c. Mengedar dan menjelaskan Rangka Kursus kepada semua pelajar yang telah mendaftar bagi kursus tersebut pada awal semester.
- d. Memuatnaik (*upload*) Rangka Kursus dan bahan P&P bagi kursus yang dikendalikan dalam sistem e-Pembelajaran.
- e. Menjalankan kuliah, tutorial, amali, penaksiran dan lain-lain aktiviti P&P pada hari, masa dan tempat yang telah ditetapkan.
- f. Mengoptimumkan aplikasi sistem e-Pembelajaran dalam P&P.
- g. Memenuhi jumlah jam pertemuan bagi kursus yang berkenaan seperti yang dinyatakan dalam Rangka Kursus dan menggantikan kelas yang tidak dapat dijalankan oleh sebab-sebab tertentu seperti staf akademik bercuti, hari kuliah jatuh pada hari cuti umum ataupun atas urusan Universiti atau Fakulti.
- h. Menggunakan pelbagai kaedah P&P yang sesuai dengan kursus tersebut.

- i. Menggalakkan pelajar untuk memberikan pandangan dan terlibat dalam aktiviti P&P secara aktif.
- j. Menggalakkan aktiviti P&P yang melatih dan memupuk kemahiran generik yang telah dikenalpasti sebagai hasil pembelajaran kursus.
- k. Memperuntukkan masa yang sesuai bagi membolehkan pelajar mendapat nasihat dan bimbingan mengenai perkara yang berkaitan dengan hal akademik dan kerjaya. Jumlah waktu pertemuan dengan pelajar ini adalah ditetapkan oleh Fakulti masing-masing (sekurang-kurangnya dua jam seminggu bagi setiap matapelajaran).
- l. Merekod kehadiran pelajar pada setiap pertemuan dan mengambil tindakan seperti yang dinyatakan dalam Peraturan Akademik bagi pelajar yang tidak hadir kuliah.

4.3 Pelajar

Pelajar bertanggungjawab:

- a. mematuhi semua peraturan yang ditetapkan oleh Universiti dalam aspek berkaitan P&P seperti kehadiran, penglibatan dalam semua aktiviti P&P, memenuhi keperluan penaksiran yang ditetapkan, menepati waktu dan lain-lain.
- b. mematuhi semua prosidur dan peraturan berkaitan dengan P&P seperti yang dinyatakan dalam buku Peraturan Akademik.
- c. mematuhi semua peraturan yang ditetapkan oleh Universiti dalam aspek aspek berkaitan etika berpakaian, tata laku dan lain-lain.
- d. terhadap aktiviti pembelajaran dan perkembangan sendiri semasa di Universiti dengan :
  - i. mementingkan peningkatan pengetahuan dan penguasaan kemahiran teknikal dalam bidang pengkhususan yang diikuti.
  - ii. berusaha mempertingkatkan penguasaan kemahiran generik seperti dinyatakan dalam *UTM Graduate Attributes*.
  - iii. menggunakan segala sumber dan kemudahan yang disediakan oleh Universiti dalam mengoptimumkan perkembangan pengetahuan dan kemahiran teknikal serta kemahiran generik.
  - iv. mendapatkan khidmat nasihat daripada staf akademik serta Penasihat Akademik.

- v. berusaha memperkayakan pengalaman pembelajaran mereka dengan melibatkan diri dengan pelbagai program yang bersesuaian.

5.0 PANDUAN PERLAKSANAAN

Prosedur dan panduan berikut disediakan untuk memastikan P&P dijalankan dengan berkesan:

5.1 Panduan Am Kaedah P&P

Secara amnya, kaedah P&P yang sesuai dan efektif adalah melibatkan amalan, pendekatan dan aktiviti di dalam atau di luar kelas yang berikut :

- a. Menghayati visi, misi dan objektif Universiti, Fakulti dan program pengajian.
- b. Mematuhi amalan dan keperluan profesional dan lembaga akreditasi.
- c. Memberi fokus kepada keupayaan kognitif tahap tinggi seperti aras analisis, sintesis dan penilaian.
- d. Menggalakkan pembangunan kemahiran generik di kalangan pelajar termasuk aspek emosi dan rohani seperti yang dinyatakan dalam *UTM Graduate Attributes*.
- e. Menggalakkan aplikasi teori dalam konteks bidang pengajian dan kerjaya pelajar.
- f. Menggunakan pelbagai kaedah P&P seperti syarahan, perbincangan, kerja kumpulan, pembentangan, kerja lapangan, amali, pembelajaran berasaskan penggunaan teknologi dan lain-lain.
- g. Menggalakkan P&P yang berpusatkan pelajar dan penglibatan aktif pelajar.
- h. Sentiasa responsif kepada perkembangan pendidikan masa kini.

5.2 P&P Berasaskan Program Spesifikasi dan Hasil Pembelajaran

- 5.2.1 Pengendalian sesuatu kursus mesti berasaskan hasil pembelajaran yang dinyatakan dengan jelas dan dimaklumkan kepada pelajar pada awal semester. Hasil pembelajaran kursus mestilah selaras dan menyumbang kepada objektif dan hasil pembelajaran program yang dinyatakan dalam Spesifikasi Program masing-masing.

5.2.2 Staf akademik mesti memastikan kekonsistenan di antara hasil pembelajaran, kaedah P&P dan kaedah penilaian bagi sesuatu kursus. Sebagai contoh, jika keupayaan bekerja dalam kumpulan adalah salah satu hasil pembelajaran kursus, aktiviti P&P perlu mengandungi kerja kumpulan dan penilaian perlu dibuat terhadap kemahiran kerja kumpulan di kalangan pelajar.

5.3 Penerapan Kemahiran Generik Melalui P&P

5.3.1 Selain daripada pengetahuan dan kemahiran teknikal dalam bidang pengkhususan masing-masing, aktiviti P&P harus menggalakkan pelajar mencari maklumat dari pelbagai sumber, bekerja dalam kumpulan dan berkomunikasi dengan pelajar, staf akademik dan ahli profesional serta ahli masyarakat yang lain. Aktiviti P&P juga perlu melatih pelajar berfikir secara kritikal dan kreatif dan mengaplikasikan teori dalam pelbagai konteks serta memupuk sikap jati diri, disiplin, etika dan lain-lain kemahiran generik.

5.3.2 Kemahiran generik yang dijadikan panduan dalam aktiviti P&P adalah seperti disenaraikan dalam *UTM Graduate Attributes*. Tujuh atribut UTM ini ialah *Communication Skills, Teamworking, Problem Solving, Lifelong Learning, Adaptability, Self-Esteem* dan *Ethics and Integrity*.

5.4 Kepelbagaian Pelajar dan Kaedah P&P

5.4.1 Kaedah P&P yang diamalkan perlu mengiktiraf serta menyokong kepelbagaian pelajar dari segi latar belakang sosio-ekonomi, pengetahuan, personaliti, gaya pembelajaran, tahap penguasaan bahasa dan lain-lain.

5.4.2 Bagi memenuhi keperluan pelajar yang pelbagai, staf akademik mesti mempelbagaikan kaedah P&P mereka meliputi aktiviti yang:

- a. melatih pelajar menguasai kemahiran belajar
- b. memberi peluang kepada pelajar untuk mengeksploitasi potensi individu
- c. membantu mengembangkan pelbagai kemahiran

5.4.3 Kepelbagaian kaedah P&P mesti merangkumi pelbagai kaedah yang mantap dan terbukti berkesan misalnya pembelajaran koperatif dan pengajaran berasaskan masalah.

Bagi meningkatkan pelbagai kemahiran generik seperti penyelesaian masalah dan pembelajaran sepanjang hayat serta melatih pelajar dalam membuat kajian secara saintifik, semua kursus ijazah sarjana muda mesti menawarkan kursus Projek Sarjana Muda kecuali kes-kes tertentu. Garis

panduan pelaksanaan Projek Sarjana Muda adalah seperti dalam Garis Panduan Amalan Projek Sarjana Muda.

Semua kursus juga perlu melaksanakan Latihan Industri/Latihan Praktik untuk mendedahkan pelajar kepada alam pekerjaan dan membolehkan mereka mempraktikkan pengetahuan yang telah diperoleh dalam pengajian kecuali kes-kes yang mendapat kelulusan Senat Universiti. Garis panduan pelaksanaan Latihan Industri/Latihan Praktik adalah seperti dalam Panduan Amalan Latihan Industri/Latihan Praktik.

5.5 Amalan Pengajaran Berpandukan Kajian, Pengajaran Reflektif dan Pembangunan Profesional Berterusan

5.5.1 Selain bahan dari buku teks dan buku rujukan yang terkini, Universiti menggalakkan pengajaran berpandukan kajian (*research-driven teaching*). Sumber-sumber hasil kajian boleh terdiri daripada kajian tindakan (*action research*) atau kajian yang lain oleh staf akademik ataupun ahli-ahli penyelidik yang lain.

5.5.2 Universiti juga menggalakkan amalan pengajaran reflektif bagi tujuan penambahbaikan berterusan di kalangan staf akademik. Pelbagai sumber maklumat harus digunakan dalam usaha penambahbaikan berterusan seperti maklum balas dari pelajar dan rakan sejawat, pencapaian pelajar, kajian tindakan, semakan semula silabus dan lain-lain.

5.5.3 Pembangunan profesional diri adalah satu komponen penting dalam amalan P&P yang baik. Staf akademik perlu berusaha meningkatkan kemahiran dan pengetahuan mereka dengan menyertai kursus peningkatan kemahiran profesional pengajaran di dalam dan di luar universiti. Mereka juga digalakkan menggunakan kemudahan yang terdapat di Universiti, seperti khidmat sokongan P&P yang ditawarkan oleh *Centre for Teaching and Learning (CTL)*, Dana Pembangunan Pengajaran (DPP) untuk menjalankan kajian ke arah inovasi P&P, sumber-sumber di perpustakaan dan lain-lain.

5.6 Bahasa Pengantar Dalam P&P

5.6.1 Bahasa pengantar rasmi yang digunakan dalam P&P di UTM ialah Bahasa Melayu. Walau bagaimanapun, staf akademik hendaklah memastikan pelajar berupaya/bersedia membuat rujukan daripada pelbagai sumber dan bahasa, terutamanya sumber dalam Bahasa Inggeris.

5.6.2 Bahasa pengantar selain daripada bahasa Melayu boleh digunakan dengan kebenaran Fakulti. Walau bagaimanapun, soalan ujian dan peperiksaan akhir hendaklah dalam bahasa Melayu dan bahasa

pengantar yang digunakan. Pelajar juga perlu diberi pilihan untuk menjawab dalam bahasa Melayu atau bahasa pengantar yang digunakan kecuali dalam kes-kes tertentu dengan kebenaran Fakulti.

5.6.3 Bagi kursus yang bahasa pengantarnya bukan Bahasa Melayu, staf akademik perlu mengambil langkah-langkah yang sewajarnya untuk memastikan prestasi pelajar tidak terjejas disebabkan bahasa pengantar yang digunakan. Langkah-langkah yang perlu diambil adalah seperti berikut :

- a. Memberi pilihan kepada pelajar untuk menggunakan bahasa pengantar atau bahasa Melayu dalam ujian dan peperiksaan akhir. Walau bagaimanapun, soalan ujian dan peperiksaan akhir boleh disediakan dalam bahasa pengantar yang digunakan sahaja.
- b. Mencadangkan penggunaan buku rujukan yang menggunakan bahasa yang sesuai dengan keupayaan pelajar.
- c. Menggunakan gaya bahasa yang lebih mudah difahami oleh majoriti pelajar.
- d. Mengaplikasikan amalan pedagogi yang membantu kefahaman di kalangan pelajar seperti perbincangan kumpulan, P&P interaktif, penggunaan alat bantu mengajar yang efektif, pengoptimuman penggunaan teknologi dan lain-lain.
- e. Memberi fokus kepada isi kandungan (*content*) dan bukan kepada tatabahasa yang betul dalam penilaian tugas dan peperiksaan pelajar.

6.0 DOKUMEN LAIN YANG BERKAITAN

- i. Kod Amalan Jaminan Kualiti, IPTA
- ii. Spesifikasi Program Program
- iii. Peraturan Akademik Program Sepenuh Masa (Program Diploma dan Ijazah Sarjana Muda)
- iv. Peraturan Akademik Program Separuh Masa (Program Diploma dan Ijazah Sarjana Muda)
- v. UTM Graduate Attributes
- vi. Buku Panduan Akademik Fakulti
- vii. Garis Panduan Amalan Projek Sarjana Muda
- viii. Garis Panduan Latihan Industri/Praktik